

Johan De Wilde

Weg

56%

met

37%

**Op zoek naar
de kern van
goed onderwijs**

de

21%

ranking

95%

**Lannoo
Campus**

Inhoudsopgave

Inleiding 8

Op naar een tweede oefening 13

De inleiding afgerond 16

DEEL 1 — WAT BETEKENT GOED ONDERWIJS? 21

Hoofdstuk 1 — Veel cijfers, amper analyse 23

Eerste lezing: stijgers en dalers zoeken,

nieuwkomers vergeten 26

Tweede lezing: punten zeggen meer dan plaatsen 29

Derde lezing: de kloof tussen de leerlingen 31

Platgeslagen met cijfers, maar nog niet veel wijzer 40

Hoofdstuk 2 — Er zijn geen onbelangrijke vakken 42

De noodzaak van algemene vorming 43

Een vak leren 47

Aandacht voor alle talenten 51

Hoofdstuk 3 — Onderwijs moet mensen vormen 53

Drie actoren met een ongelijk gewicht 53

Onderwijs moet vormen 59

Hoofdstuk 4 — Onderwijs moet naar meer stemmen luisteren 68

Geef de ander het woord 69

De autonomie van leerlingen is begrensd, maar belangrijk 77

Slot — Onderwijskwaliteit is meerlagig en persoonlijk 84

DEEL 2 — WAT MOET ER GEBEUREN OM DE

ONDERWIJSKWALITEIT TE VERBETEREN? 87

Hoofdstuk 5 — Beleid voeren is meer dan jokers trekken 89

Andere doelen staan niet gelijk aan meer leren 89

Klasmanagement is een basisvoorwaarde,
maar niet meer dan dat 97

Didactiek: het vakmanschap van de
leerkracht blijft een kunst 101

Leermiddelen zijn één ding, wat je ermee
doet nog iets anders 105

Beleidskeuzes tonen wie wat als belangrijkste probleem ziet 108

Hoofdstuk 6 — Beleid voeren is ook de clou van de joker vatten 110

Hoge verwachtingen 110

Een basis van warme relaties 117

Geen didactiek zonder sensitiviteit 120

Leermiddelen verrijken en uitbreiden 122

Blind of onderbelicht, voor de onderwijskloof
maakt het weinig uit 127

Hoofdstuk 7 — Beleid voeren is complexer
dan de machine afstellen 133

De leerkracht-lesgever versus de tienkamper 134

De leerkracht van morgen en overmorgen
opleiden en professionaliseren 141

Ieders topleerkracht willen zijn 145

Hoofdstuk 8 — Onderwijsbeleid kan je niet aan

een minister overlaten 147

Meer dan een systeem 148

Publieke waarde maak je samen 154

Onderwijs voor en door iedereen 160

Slot — Onderwijsbeleid voeren is geen top 4 kiezen 162

Besluit 164

Eindnoten 173

Inleiding

Wat zou jij graag veranderd zien in ons onderwijs?

O, rustig aan, denk je. Jij bent de schrijver, ik de lezer. Het is aan de auteur om de vragen van de lezer te beantwoorden, niet omgekeerd.

Maar toch. Als lezer van een non-fictieboek wil je iets leren. Ik wil het alleen een tikkeltje anders doen: over een paar cruciale vragen wil ik je eerst laten nadenken. Ik ben ervan overtuigd dat ik je op die manier een sterkere lees- en leerervaring kan bezorgen. Wees gerust, je mag mijn kijk op onderwijs kritisch tegen het licht houden. Door je uitdrukkelijk zelf aan het denken te zetten, geef ik je er zelfs extra mogelijkheden toe.

Dus, neem een blad papier of gebruik het blad hier naast. De vraag is eenvoudig:

Wat moet er gebeuren om onze onderwijskwaliteit te verbeteren?

Lees pas verder als je antwoord op papier staat.

Wat moet er gebeuren om
onze onderwijskwaliteit
te verbeteren?

Je hebt de vorige bladzijde omgedraaid. Of je mijn vraag beantwoord hebt en zo ja, of je het deed voor je een blik geworpen hebt op de ingevulde tabel op de volgende pagina, kan ik niet controleren. Maar als je mijn instructie gevolgd hebt, ben je halfweg de oefening.

We gaan naar het tweede deel van deze oefening. Hiernaast lees je een aantal mogelijke antwoorden, waarmee je eventueel je eigen antwoord kan aanpassen. Het is belangrijk dat je bijhoudt hoe je gedachten tijdens de oefening evolueren. Dus schrap of schrijf toevoegingen in een andere kleur.

Een aantal mogelijke antwoorden staan in twee kolommen. In de linkerkolom vind je veranderingen op klas- en schoolniveau, in de rechterkolom staan acties op ministerieel niveau. De twee zijn niet strikt van elkaar te scheiden.

Verbetering
onderwijskwaliteit op
klas-/schoolniveau

- Meer focus op lesgeven
- Meer en beter schoolmateriaal
- Goedkoper studiemateriaal
- Meer en betere professionalisering
- De directie motiveert de leerkrachten meer
- Het schoolteam wordt hechter

Verbetering
onderwijskwaliteit
op systeemniveau

- Ambitieuze leerdoelen
- Een kwaliteitslabel voor onderwijsleermiddelen
- Een betere spreiding van de schoolvakanties
- Loonsverhoging voor leerkrachten of directies
- Betere ondersteuning van leerkrachten en directies
- De macht van de vakbonden inperken

- Minder verloop van leerkrachten of directies
- Meer of betere samenwerking met collega's of externen
- Beter contact en samenwerking tussen schoolteam, ouders en brugfiguren
- Leerlingen komen meer uitgeslagen op school aan
- Meer of betere ondersteuning op klasniveau voor leerlingen die extra zorg nodig hebben
- Een beter sanctiebeleid op school
- Minder taaklast
- Meer variatie in taken en verantwoordelijkheden
- Een beter lessenrooster voor leerlingen en leerkrachten
- Meer tijd voor zorg voor leerlingen
- De directie of het schoolteam zet duidelijkere beleidslijnen uit
- De onderwijsverstrekkers zover krijgen dat ze het beleid van de minister uitvoeren
- Meer autonomie voor de scholen en de leerkrachten
- Ouders aanmoedigen om thuis Nederlands te praten
- De inspectie op scholen verstrengen
- Leerkrachten en scholen waarvan leerlingen goed/slecht presteren, belonen/sanctioneren
- Meer investeren in schoolinfrastructuur
- Computer- of gsm-gebruik overal verbieden of strikter reguleren
- Meer lesuren of lesdagen
- Een andere minister

Mijn twee volle kolommen zijn een selectie van een eindeloze lijst aan voorstellen of mogelijke acties om de onderwijskwaliteit op te krikken. Als je bedenkingen hebt bij mijn lijst, dan vraag ik je om geduld te oefenen.

Op naar een tweede oefening

Nu wil ik een belangrijk punt maken.

Ik heb je gevraagd om neer te schrijven wat er moet gebeuren om de onderwijskwaliteit op te krikken. Ik heb je niet gevraagd om stil te staan bij wat jij onder onderwijskwaliteit verstaat. Ik heb dus voor jou het paard achter de wagen gespannen door eerst je mening te vragen over wat er moet gebeuren, zonder de definitie van onderwijskwaliteit scherp te stellen.

Dat deed ik met een reden. Discussies in het onderwijs zijn in hetzelfde bedje ziek: we praten over maatregelen die directies of ministers (willen) nemen, maar niet over wat zij of wij onder goed onderwijs verstaan. Zelden wordt iemand die een idee oppert teruggefloten met de vraag wat hij of zij dan wel onder goed onderwijs verstaat.

Niet overtuigd? Ik begrijp het. Huisartsen hoeven niet precies te weten wat hun patiënten onder een goede gezondheid verstaan om hen te kunnen behandelen. Ze

*Discussies in het onderwijs zijn in hetzelfde bedje
ziek: we praten over maatregelen die directies of
ministers (willen) nemen, maar niet over wat zij of
wij onder goed onderwijs verstaan.*

stellen een diagnose op basis van de klachten, doen eventueel wat extra onderzoeken en beginnen dan over een mogelijke behandeling. Naar huisartsen die niet naar mijn klachten vragen, maar beginnen over hun of mijn definitie van een goede gezondheid, ga ik niet.

En toch, ook over de problemen en hoe de oplossing ervan genoegdoening zou kunnen geven blijft het in onderwijsdiscussies vaag of wordt er simpelweg gezwe- gen. Vaker blijft men op een abstract niveau hangen en hoor je enkel dat de slechte of tanende kwaliteit van ons onderwijs aangepakt moet worden. Wat de discussies gemeen hebben, is dat de slechte onderwijskwaliteit iets vanzelfsprekends is, iets waarover we het sowieso eens zijn. Dat maakt het irrelevant om erover te spre- ken. Dat is nog meer het geval met het doel, goed onder- wijs, alsof dat zo helder is.

Pas als er over zowel het probleem als de gewenste uitkomst consensus bestaat, kan je zonder verder dra- len focussen op de te volgen weg.

De volgende vraag is dan ook: **wat betekent goed on- derwijs?**

Schrijf jouw ideeën op de volgende pagina neer.

Wat betekent
goed onderwijs?

De inleiding afgerond

Nu weet je welke twee grote vragen ik in dit boek wil beantwoorden: ‘Wat is goed onderwijs?’ en ‘Wat moet er gebeuren om de kwaliteit van ons onderwijs te verbeteren?’ Ik behandel ze in die logische volgorde.

De vraag ‘Wat is goed onderwijs?’ is zo kort dat velen er een eenvoudig antwoord op verwachten. Maar schijn

bedriegt. In de vier hoofdstukken van deel 1 werk ik mijn visie daarover uit.

”

Goed onderwijs gaat niet alleen over wat kinderen en jongeren leren, maar ook over wie we voor de wereld van morgen willen vormen en over de functie die we aan onderwijs toekennen.

Het antwoord dat voortdurend herhaald wordt en dat veel mensen wellicht achteloos onderschrijven, luidt: goed onderwijs is onderwijs waar kinderen veel leren, punt. Dat is het uitgangspunt van hoofdstuk 1.

Wat moeten onze kinderen op school leren? Komt goed leren lezen op de eerste plaats en rekenen op de tweede? Vinden we een tweede taal beheersen een minstens zo belangrijke leeruitkomst? Elk nieuw hoofdstuk problematiseert de openingsstelling. Hechten we daarnaast niet beter belang aan historisch inzicht of een stiel le-

ren? Zijn dat leerdoelen voor sommige of voor alle leerlingen?

Kortom, in deel 1 zal ik betogen dat zelfs een brede en gedifferentieerde kijk op leeruitkomsten een hoogst onvolledig antwoord biedt op de vraag wat goed onderwijs inhoudt. Goed onderwijs gaat niet alleen over wat kinderen en jongeren leren, maar ook over wie we voor de wereld van morgen willen vormen en over de functie die we aan onderwijs toekennen. Ik geef in dit boek een algemeen antwoord. Het laat bewust ruimte voor uiteenlopende invullingen in functie van wie van ons onderwijs geniet. Meer nog, we moeten niet alleen naar elke leerling of ouder luisteren, maar ook naar andere stakeholders, zelfs naar mensen buiten onze landsgrenzen. Het komt niet alleen ons toe om te bepalen hoe ons goed onderwijs eruit moet zien. Kan onderwijs de wereld redden? Moet onderwijs dat doen? Mijn korte antwoord: ja en ja.

Een complex en gelaagd antwoord op de vraag wat goed onderwijs is, maakt meteen de centrale vraag van deel 2 een stuk uitdagender: wat kunnen we doen om de kwaliteit van ons onderwijs te verbeteren?

Hoe meer lagen goed onderwijs omvat en hoe meer mensen ermee te maken hebben, hoe moeilijker het is om het te realiseren. Naar analogie met deel 1 zal ik ook in deel 2 vertrekken van het dominante antwoord: specifieke acties ondernemen.

”

Kan onderwijs de wereld redden? Moet onderwijs dat doen? Mijn korte antwoord: ja en ja.

In hoofdstuk 5 belicht ik vier dergelijke acties: de lat hoger leggen, inzetten op klasmanagement, aandacht voor een effectieve didactiek en werken aan betere leermiddelen. Dat antwoord is om verschillende redenen onbevredigend. In de daaropvolgende hoofdstukken zal ik opnieuw in uitdijende cirkels het initiële antwoord bekritisieren en aanvullen.

Zo zal ik in hoofdstuk 6 stilstaan bij de blinde vlekken van de acties in het voorgaande hoofdstuk: geen ambitieuze leerdoelen zonder hoge verwachtingen, geen tucht zonder warme relaties, geen goede didactiek zonder sensitiviteit en geen goede leermiddelen zonder verrijking. Een brede kijk op elke beleidsprioriteit is ook nodig om de kloof in de leerresultaten tussen bijvoorbeeld leerlingen met en zonder een migratieachtergrond te verkleinen.

In hoofdstuk 7 maak ik duidelijk dat zelfs goed door-dachte beleidsspeerpunten en hun vertaling in gerichte acties niet volstaan. Hoe zinvol ze op zich ook zijn, ze vragen afstemming en integratie in de opleiding en professionalisering van leerkrachten. Onderwijs-beleid veronderstelt met andere woorden een *theory of improvement*, een coherente logica die uitlegt hoe het draaien aan de verschillende radertjes de hele machine beter zal doen werken.

Het laatste hoofdstuk voegt nog een dimensie toe. Hoofdstuk 8 gaat in op de nood aan een *theory of change*. Reële verandering vergt een motiverende en responsabiliserende aanpak met alle stakeholders, geen benadering die louter gericht is op controle en verantwoording. Uiteindelijk zullen het de leerkrachten en de directies

zijn die de onderwijskwaliteit waarborgen. De andere instanties dragen alleen maar bij tot de onderwijskwaliteit in de mate dat ze professionals die in direct contact met de leerlingen staan ondersteunen en inspireren. Ik zal betogen dat onderwijs een publiek goed is dat cocreatie vraagt van alle actoren en een gedeelde langetermijnvisie.